МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: «Оцінка сучасного стану фондового ринку України»

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМДз-24-1 групи,
Спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

_____ Сисенко Єлизавета Олександрівна
(підпис здобувача вищої освіти) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ Ключка Ольга Володимирівна, к.е.н., доцент
(підпис керівника) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної
програми _____ Чуницька Ірина Іванівна, д.е.н., професор
(підпис керівника програми) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри _____
протокол від «12» січня 2026 № 7

Завідувач
кафедри _____ Гудзь Олена Євгенівна, д.е.н., професор
(підпис завідувача) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 22 06.12.2025 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 03.11.2025 _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 878. 11.02.2026 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Шолойко А.С.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

_____ Онишко С.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Діденко Л.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Чуницько І.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10			Клочко О.В.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100			

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - _____ балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
87	B	4 (добре)	11.02.2026	Шолойко А.С. Онищенко С.В. Діденко Л.В. Чуницька Т.І.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую

Завідувач кафедри фінансових ринків

та технологій

_____Олена БЕРЕСЛАВСЬКА

«_18_» _листопада_2024

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)
здобувачу вищої освіти
_Сисенко Єлизавети Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту)
Оцінка сучасного стану фондового ринку України
Затверджена наказом ректора від 23.12.2024 р. № 1888
2. Строк здачі закінченої роботи _____
3. Мета роботи – комплексний аналіз сучасного стану фондового ринку України, визначення основних тенденцій його розвитку, виявлення проблем і факторів, що впливають на його функціонування, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності ринку.
Об'єктом дослідження є фондовий ринок України як складова фінансової системи держави.
Предметом дослідження є сучасний стан, тенденції, проблеми та перспективи розвитку фондового ринку України.
Орієнтована база дослідження діяльність та статистичні матеріали Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України.
4. Вихідні дані до роботи: Дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, Національного банку України, Державної служби статистики України, міжнародних фінансових організацій, наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених, а також на аналітичних звітах фондових бірж.
5. Перелік графічного матеріалу 10 таблиць, 10 рисунків
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)
   Розділ 1. Теоретичні аспекти функціонування фондового ринку
   1.1 Сутність, структура та функції фондового ринку
   1.2. Законодавче регулювання та нормативно-правова база фондового ринку України.
   Розділ 2. Аналіз сучасного стану фондового ринку України.
   2.1. Динаміка розвитку фондового ринку України
   2.2. Оцінка операцій банків з цінними паперами на фондовому ринку
   Розділ 3. Перспективи розвитку фондового ринку України

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	30.09.2025 р.	29.09.2025
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	31.10.2025 р.	28.10.2025
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	11-24.12.2025 р.	17.12.2025
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	24-30.12.2025 р.	28.12.2025
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-05.01.2026 р.	03.01.2026
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	03.11.2025 р.- 05.12.2025 р.	05.12.2025
7	ЗАХИСТ	09-11.02.2026 р.	11.02.2026

8. Дата видачі завдання _____

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту) _____ Клюєва О.В.
(підпис) (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ Чуницька І.І.
(підпис) (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Сисенко Є.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи

Здобувача вищої освіти ІІ рівня, ІІ курсу, групи ФМДЗ-24-1, спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,

Сисенко Єлизавети Олександрівни

на тему «Оцінка сучасного стану фондового ринку України»

Кваліфікаційна робота виконана на актуальну тему, оскільки фондовий ринок відіграє важливу роль у розвитку фінансової системи та економіки України. В умовах макроекономічної нестабільності, воєнних дій, трансформацій законодавчого поля та інтеграції у світовий фінансовий простір дослідження сучасного стану фондового ринку, його проблем і перспектив розвитку має вагоме теоретичне й практичне значення.

У роботі комплексно розкрито сутність, структуру та функції фондового ринку, проаналізовано нормативно-правову базу його регулювання в Україні. Проведено детальний аналіз динаміки розвитку фондового ринку, обсягів емісії та біржових операцій, а також оцінено операції банків з цінними паперами. Отримані результати дозволили виявити ключові тенденції, структурні дисбаланси та проблеми функціонування ринку, а також обґрунтувати напрями його подальшого розвитку.

Разом із тим, окремі розділи роботи перевантажені статистичним матеріалом, що дещо ускладнює сприйняття основних висновків. Доцільним було б посилити узагальнення результатів аналізу та більш чітко виокремити практичні рекомендації. Зазначені зауваження не знижують загальної якості роботи та мають рекомендаційний характер.

Кваліфікаційна робота Сисенко Єлизавети Олександрівни виконана самостійно, в повному обсязі у відповідності до чинних вимог, рекомендується до захисту із оцінкою «добре» 45 балів (сорок пять балів).

Науковий керівник кваліфікаційної роботи
Ключка Ольга Володимирівна, к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансових ринків та технологій 12.01.2026 р.

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота (проєкт) здобувача вищої освіти Сисенко Єлизавети Олександрівни після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «22» 01 2026 №7 допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Гудзь О.

РЕЦЕНЗІЯ
на випускну кваліфікаційну роботу (проєкт) здобувачки вищої освіти Державного податкового університету Сисенко Єлизавети Олександрівни на тему: «Оцінка сучасного стану фондового ринку України»

Робота присвячена важливій і сучасній проблемі – оцінці сучасного стану фондового ринку України в умовах макроекономічної нестабільності, воєнних дій, інфляційних процесів та трансформацій у сфері державного регулювання. Актуальність теми зумовлена визначальною роллю фондового ринку у забезпеченні ефективного розподілу капіталу, залученні інвестицій та підтримці економічного розвитку країни.

Кваліфікаційна робота відзначається системним і структурованим підходом до аналізу теоретичних і практичних аспектів функціонування фондового ринку. Авторкою ґрунтовно розкрито сутність, структуру та функції фондового ринку, проаналізовано нормативно-правові засади його регулювання, а також визначено ключові чинники, що впливають на його розвиток у сучасних умовах.

Структура роботи є логічною та послідовною, чітко сформульовані мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, що забезпечує цілісність і наукову обґрунтованість викладу матеріалу. Теоретичний огляд ґрунтується на сучасних наукових джерелах, зокрема працях вітчизняних і зарубіжних учених, а також офіційних матеріалах державних регуляторів і міжнародних фінансових організацій. Використані методи аналізу, синтезу, статистичного та порівняльного аналізу, а також економіко-математичного моделювання є релевантними темі дослідження та дозволили отримати обґрунтовані висновки. У роботі наведено практичні приклади аналізу динаміки основних показників фондового ринку та операцій банків з цінними паперами.

Сильні сторони роботи. Кваліфікаційна робота характеризується високим рівнем актуальності та практичної спрямованості. Авторка продемонструвала належний рівень теоретичної підготовки, уміння аналізувати статистичні дані та систематизувати інформацію щодо сучасного стану фондового ринку України. Перевагою роботи є комплексний підхід до оцінки ринку цінних паперів, поєднання теоретичних положень із практичним аналізом, а також використання офіційних даних профільних державних органів.

Особливої уваги заслуговує визначення проблем і перспектив розвитку фондового ринку України з урахуванням внутрішніх і зовнішніх чинників, а також обґрунтування напрямів підвищення його ефективності та інвестиційної привабливості. Запропоновані висновки мають прикладний характер і можуть бути використані у практичній діяльності фінансових установ та при формуванні державної політики у сфері ринку цінних паперів.

Недоліки та зауваження. Поряд із загальною позитивною оцінкою роботи слід зауважити, що наукову цінність дослідження можна було б додатково посилити шляхом поглиблення порівняльного аналізу з урахуванням практики функціонування розвинених фондових ринків. Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки виконаної роботи.

Загальні висновки та оцінка роботи. Кваліфікаційна робота є завершеним, самостійно виконаним науково-практичним дослідженням, здійсненим на належному теоретичному та методичному рівні. Вона відповідає вимогам, що висуваються до випускних кваліфікаційних робіт, а авторка продемонструвала достатній рівень фахової підготовки та аналітичних умінь. Робота заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка – на присвоєння відповідного освітнього ступеня.

Рецензент: Полюхович Андрій Геннадійович, директор ТОВ «КУА «ВЕНТУРІКО»

_____ Полюхович А.Г.

Підпис, МП П.І.П.

«____» _____20___ р.

апів робот
Фактично
4
9.09.2025
8.10.2025
7.12.2025
8.12.2025
3.01.2026
5.12.2025
1.02.2026

АНОТАЦІЯ

Оцінка сучасного стану фондового ринку України

Мета кваліфікаційної роботи полягає у комплексному аналізі сучасного стану фондового ринку України, визначенні основних тенденцій його розвитку, виявленні проблем і факторів, що впливають на його функціонування, а також розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності ринку.

У межах дослідження поставлено такі завдання:

- Визначити сутність, структуру та функції фондового ринку;
- Розглянути законодавче регулювання та нормативно-правова база фондового ринку України;
- Проаналізувати динаміку розвитку фондового ринку України;
- Провести оцінку операцій банків з цінними паперами на фондовому ринку;
- Визначити перспективи розвитку фондового ринку України.

Об'єктом дослідження є фондовий ринок України як складова фінансової системи держави.

Предметом дослідження сучасний стан, тенденції, проблеми та перспективи розвитку фондового ринку України.

За результатами дослідження узагальнено теоретичні засади функціонування фондового ринку та визначено його роль у фінансовій системі України. Проаналізовано сучасний стан фондового ринку України, виявлено основні тенденції його розвитку, проблеми функціонування та чинники, що стримують інвестиційну активність в умовах воєнної та економічної нестабільності. Обґрунтовано напрями вдосконалення державного регулювання та розвитку інфраструктури фондового ринку. Отримані висновки можуть бути використані у діяльності органів державного регулювання, професійних учасників фондового ринку та у подальших наукових дослідженнях.

Кваліфікаційна робота містить 45 сторінок основного тексту, 10 таблиць, 10 рисунків, список використаних джерел із 42 найменувань.

Ключові слова: фондовий ринок, цінні папери, біржова діяльність, ринкова капіталізація, обсяг торгів, фінансові інструменти, державне регулювання.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2025 р.

Рік захисту кваліфікаційної роботи: 2025/2026 н.р.

ANNOTATION

Assessment of the Current State of the Stock Market of Ukraine

The purpose of the qualification thesis is to conduct a comprehensive analysis of the current state of the stock market of Ukraine, to identify the main trends in its development, determine the problems and factors influencing its functioning, and to develop recommendations aimed at improving market efficiency.

The following tasks were set within the framework of the study:

- to define the essence, structure, and functions of the stock market;
- to examine the legislative regulation and legal framework of the stock market of Ukraine;
- to assess banking operations with securities in the stock market;
- to identify prospects for the development of the stock market of Ukraine.

The object of the research is the stock market of Ukraine as a component of the national financial system.

The subject of the research is the current state, trends, problems, and prospects for the development of the stock market of Ukraine.

Based on the research results, the theoretical foundations of the functioning of the stock market are generalized and its role in the financial system of Ukraine is determined. The current state of the stock market of Ukraine is analyzed, the main development trends, operational problems, and factors restraining investment activity under conditions of military and economic instability are identified. The directions for improving state regulation and developing the infrastructure of the stock market are substantiated. The obtained conclusions can be used in the activities of state regulatory authorities, professional participants of the stock market, as well as in further scientific research.

The qualification work contains 45 pages of the main text, 10 tables, 10 figures, a list of sources used with 42 names.

Keywords: stock market, securities, exchange activity, market capitalization, trading volume, financial instruments, state regulation.

Year of completion of the qualification work: 2025.

Year of defense of the qualification work: 2025/2026 academic year.

ЗМІСТ

ВСТУП 2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ 4
1.1. Сутність, структура та функції фондового ринку 4
1.2. Законодавче регулювання та нормативно-правова база фондового ринку України 11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ. 18
2.1. Динаміка розвитку фондового ринку України 18
2.2. Оцінка операцій банків з цінними паперами на фондовому ринку 18
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ 34
ВИСНОВКИ 39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....**Error! Bookmark not defined.**

ВСТУП

Актуальність теми. Фондовий ринок є одним із ключових елементів фінансової системи будь-якої країни, адже він забезпечує ефективний розподіл капіталу, сприяє залученню інвестицій та розвитку економіки загалом. В умовах сучасних викликів, зокрема макроекономічної нестабільності, воєнних дій, інфляційних процесів та змін у законодавчому регулюванні, фондовий ринок України зазнає суттєвих трансформацій. Оцінка його сучасного стану, аналіз динаміки основних індикаторів та визначення перспектив розвитку є важливими для розробки стратегій підвищення його ефективності та стійкості.

Мета дослідження. Метою роботи є комплексний аналіз сучасного стану фондового ринку України, визначення основних тенденцій його розвитку, виявлення проблем і факторів, що впливають на його функціонування, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності ринку.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність, структуру та функції фондового ринку;

2. Розглянути законодавче регулювання та нормативно-правова база фондового ринку України;

3. Проаналізувати динаміку розвитку фондового ринку України;

4. Провести оцінку операцій банків з цінними паперами на фондовому ринку;

5. Визначити перспективи розвитку фондового ринку України.

Об’єктом дослідження є фондовий ринок України як складова фінансової системи держави.

Предметом дослідження є сучасний стан, тенденції, проблеми та перспективи розвитку фондового ринку України.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема:

- методи аналізу та синтезу для оцінки чинників впливу на фондовий ринок;

- статистичні методи для вивчення динаміки основних показників;

- порівняльний аналіз для оцінки українського фондового ринку у міжнародному контексті;

- економіко-математичне моделювання для визначення оптимальних сценаріїв його функціонування.

База дослідження. Дослідження ґрунтується на даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, Національного банку України, Державної служби статистики України, міжнародних фінансових організацій, наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених, а також на аналітичних звітах фондових бірж.

Наукова та практична значимість результатів. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення механізмів регулювання фондового ринку України, розробки стратегій його розвитку, залучення інвестицій та підвищення довіри до ринку цінних паперів. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його висновків та рекомендацій для розробки державних політик, інвестиційних стратегій та підвищення фінансової грамотності учасників ринку.

Структура роботи складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 45 с.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ

1.1. Сутність, структура та функції фондового ринку

Фондовий ринок є невід'ємною складовою сучасної ринкової економіки, що виконує важливі функції у фінансовій системі держави. Попри неоднозначність трактування цього поняття в науковій літературі, воно активно використовується в економічних дослідженнях, засобах масової інформації та програмах соціально-економічного розвитку.

Термін «фонд» має давню історію і походить від латинського «fundus», що означає запаси, ресурси, капітал. У європейській економічній практиці фондовий ринок сформувався понад три століття тому, спочатку використовувався для погашення державних позик, а згодом став платформою для торгівлі цінними паперами. У Німеччині XIX століття поняття «фонди» набуло сучасного змісту, охоплюючи облігації та інші фінансові інструменти, що забезпечували постійний відсотковий дохід [38, с. 150].

У сучасних наукових дослідженнях існує низка підходів до визначення його сутності, що представлено в таблиці 1.1.»

Таблиця 1.1

Науково-методичні підходи до визначення сутності поняття «фондовий ринок»

Автор	Визначення
Н.М. Алєйнікова [1]	це система економічних відносин, що забезпечує купівлю-продаж цінних паперів, формування їхньої ринкової вартості та перерозподіл фінансових ресурсів у економіці
А.О. Босак, Ю.В. Дойнік [3]	це механізм, через який компанії залучають капітал шляхом випуску та продажу акцій та облігацій, а інвестори отримують можливість примножувати свої кошти шляхом купівлі цих активів
Г.М. Калач [17]	це регульований сегмент фінансової системи, що діє відповідно до законодавства та норм, які забезпечують прозорість, захист прав інвесторів та запобігання маніпуляціям
М. Кутузова [19]	Фондовий ринок є інструментом розподілу та концентрації капіталу, що впливає на розвиток економіки, добробут населення та рівень фінансової грамотності суспільства

Продовження таблиці 1.1

О.І. Мельник, І.М. Капітан [22]	це сукупність біржових платформ, торгових систем, індексів та фінансових інструментів, які використовуються для обліку, оцінки та обігу цінних паперів у реальному часі

Науково-методичний аналіз сутності поняття «фондовий ринок» свідчить про його багатогранність та взаємозв'язок із різними сферами економіки. У широкому розумінні фондовий ринок є системою економічних відносин, що забезпечує обіг цінних паперів, формування їх ринкової вартості та перерозподіл фінансових ресурсів. Він виступає механізмом залучення капіталу для компаній та інструментом інвестування, сприяючи примноженню фінансових активів.

Фондовий ринок функціонує як регульований сегмент фінансової системи, що діє відповідно до законодавчих норм, забезпечуючи прозорість операцій, захист прав інвесторів та запобігання маніпуляціям. Водночас він є важливим елементом економічного розвитку, оскільки сприяє ефективному розподілу та концентрації капіталу, що, у свою чергу, впливає на добробут населення та рівень фінансової грамотності [1, с. 144].

Також фондовий ринок представлений сукупністю біржових платформ, торгових систем, індексів та фінансових інструментів, які забезпечують оцінку, облік та обіг цінних паперів у реальному часі. Таким чином, його функціонування визначається як економічними, так і правовими механізмами, що регулюють інвестиційну діяльність та забезпечують стабільність фінансового середовища.

Фондовий ринок виконує низку загальноринкових та специфічних функцій, які забезпечують його ефективність у сучасній економіці.

З огляду на надане зображення, що ілюструє функції фондового ринку (рис. 1.1), можна зробити висновок, що він відіграє багатогранну та вирішальну роль у фінансовій системі та економіці країни. Однією з його основних функцій є мобілізація капіталу, де він виступає механізмом для спрямування заощаджень фізичних осіб та інституцій у продуктивні інвестиції для компаній. Це досягається шляхом випуску акцій та облігацій, що надає підприємствам необхідне фінансування для розширення, досліджень та розробок. Крім того, ринок сприяє ціноутворенню та виконує інформаційну функцію, відображаючи

вартість та фінансовий стан компаній у реальному часі через постійну взаємодію попиту та пропозиції. Це надає інвесторам та політикам цінну інформацію, допомагаючи їм приймати обґрунтовані рішення щодо розподілу ресурсів [4, с. 16].

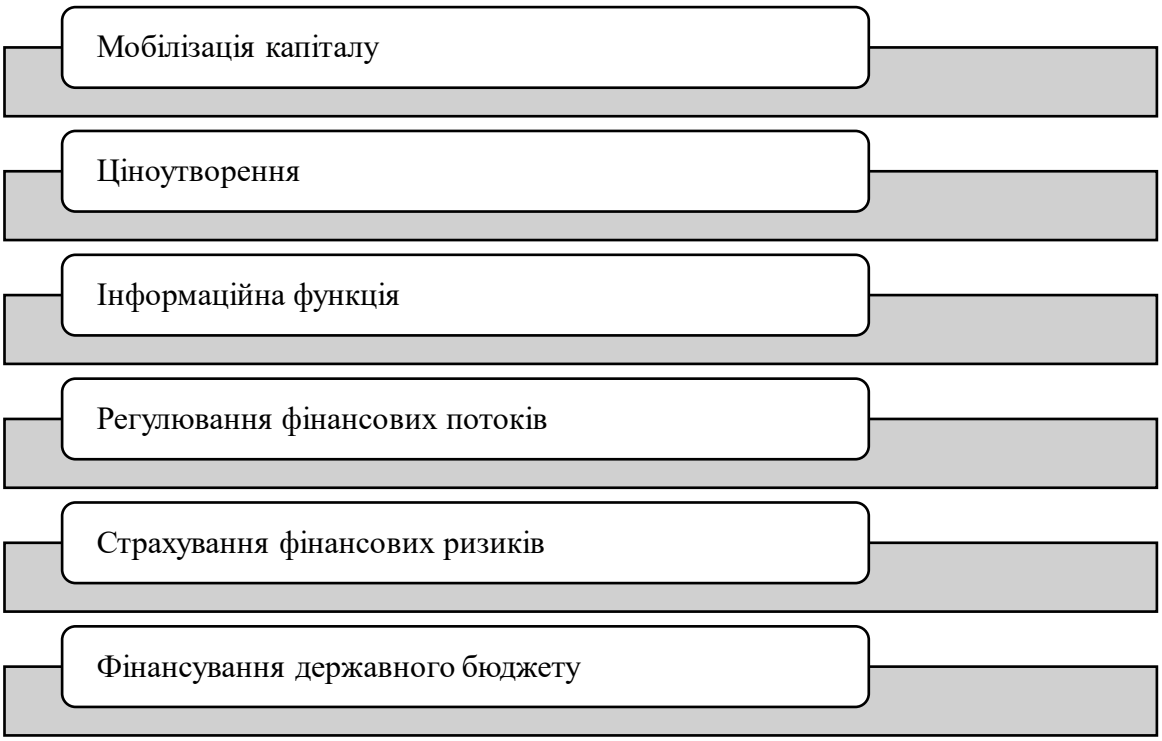

Рис. 1.1 Функції фондового ринку

Джерело: [4]

Окрім мобілізації капіталу та ціноутворення, фондовий ринок також виконує кілька інших життєво важливих ролей, що забезпечують стабільність та ефективність фінансової системи. Він дозволяє регулювати фінансові потоки, спрямовуючи кошти туди, де вони є найбільш необхідними та ефективно використовуються. Він також надає критично важливий механізм для страхування фінансових ризиків, дозволяючи інвесторам диверсифікувати свої портфелі та хеджувати потенційні збитки. Нарешті, фондовий ринок відіграє значну роль у фінансуванні державного бюджету, надаючи платформу для уряду для випуску та торгівлі своїми борговими цінними паперами, такими як державні облігації, що допомагає залучати кошти на громадські проєкти та покривати бюджетні дефіцити. Усі ці функції в сукупності підкреслюють суттєвий внесок фондового ринку в економічне зростання, управління ризиками та загальний стан

сучасної фінансової економіки.

Для ефективної роботи фондового ринку необхідні певні умови:

- Вільний доступ учасників до купівлі-продажу фінансових активів.

- Достатня кількість продавців і покупців для підтримки конкуренції.

- Наявність законодавчої бази, що регулює діяльність ринку [7, с. 99].

Фондовий ринок має бути прозорим, збалансованим та впорядкованим. Важливу роль відіграє регулятивна система, що забезпечує стабільність ринку, захист інвесторів та дотримання встановлених правил.

Структура фондового ринку складається з кількох основних елементів: суб'єктів ринку, власне ринку (біржового та позабіржового), елементів державного регулювання і нагляду, а також саморегулюючих асоціацій.

До основних учасників ринку цінних паперів належать:

- Емітенти – це державні органи, органи місцевої адміністрації, юридичні особи та громадяни, які випускають цінні папери для залучення капіталу. Сюди належать підприємства, інвестиційні фонди, комерційні банки тощо.

- Інвестори – громадяни або юридичні особи, які купують цінні папери з метою отримання прибутку. Серед них виокремлюють приватних осіб, промислові підприємства, інституціональних інвесторів (інвестиційні фонди, страхові компанії тощо).

- Професійні учасники ринку – брокери, дилери, депозитарії, розрахунково-клірингові установи, які здійснюють посередницьку діяльність на фондовому ринку [15, с. 45].

Фондовий ринок не може функціонувати без державного контролю, який забезпечується такими інституціями, як (рис. 1.2).

Управління фондовим ринком в Україні здійснюється через кілька ключових інституцій. Комісія з цінних паперів є основним регулятором, що відповідає за нагляд, ліцензування та встановлення правил для учасників ринку. Її роль полягає у захисті прав інвесторів та забезпеченні прозорості. Центральний банк (Національний банк України) відповідає за монетарну політику, що впливає на відсоткові ставки та загальну стабільність фінансової системи, а також

здійснює регулювання певних фінансових установ, таких як банки, що є важливими гравцями на фондовому ринку. Міністерство фінансів відповідає за державні фінанси та управління державним боргом, випускаючи державні цінні папери, що є важливим сегментом фондового ринку.

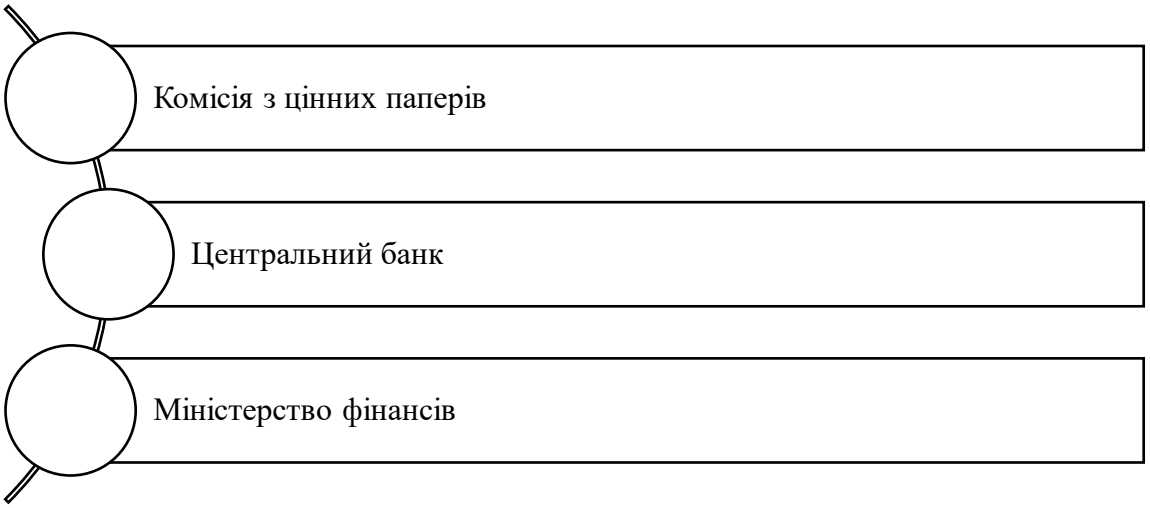

Рис. 1.2 Інституції фондового ринку

Джерело: [19]

Ці інституції взаємодіють для створення стабільного та ефективного фондового ринку. Комісія встановлює правила, Центральний банк впливає на макроекономічні умови, а Міністерство фінансів є значним емітентом цінних паперів. Їх скоординована діяльність допомагає знизити ризики, підвищити довіру інвесторів та сприяти економічному зростанню. Взаємодія між цими органами є ключовою для підтримання порядку та функціонування ринку, що, у свою чергу, дозволяє підприємствам залучати капітал, а інвесторам – ефективно вкладати свої кошти.

Крім того, саморегулюючі асоціації об’єднують професійних учасників ринку, виконуючи частину регуляторних функцій. Це сприяє підвищенню прозорості та ефективності ринку, забезпечуючи дотримання стандартів та правил.

Переходячи до глибшого аналізу, розглянемо основні моделі фондового ринку, які існують у світі та демонструють різні підходи до регулювання та організації (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Основні моделі фондового ринку

Модель	Опис
Класична модель	Базується на припущенні про раціональність інвесторів, які прагнуть максимізувати свій прибуток, аналізуючи всю доступну інформацію
Модель ефективного ринку (EMH)	Стверджує, що ціни на ринку відображають всю доступну інформацію, тому неможливо систематично отримувати прибуток, перевищуючий середньоринковий
Модель оцінки капітальних активів (CAPM)	Визначає зв'язок між очікуваною дохідністю активу та його ризиком, вимірюваним через бета-коефіцієнт
Альтернативні моделі	Враховують поведінкові аспекти інвесторів, такі як психологічні фактори та обмежена раціональність, що впливають на прийняття рішень

Джерело: [28]

Основні моделі фондового ринку відображають різні підходи до оцінки та прогнозування ринкових процесів. Класична модель передбачає раціональність інвесторів, які приймають рішення на основі повної інформації. Модель ефективного ринку (EMH) стверджує, що всі доступні дані вже враховані в ринкових цінах, що ускладнює можливість отримання прибутку, який перевищує середньоринковий. Модель оцінки капітальних активів (CAPM) пояснює зв'язок між ризиком і дохідністю активів, надаючи основу для прийняття інвестиційних рішень. Водночас альтернативні моделі враховують поведінкові аспекти інвесторів, визнаючи, що їхні рішення можуть залежати не лише від раціональних факторів, але й від психологічних особливостей [28, с. 128].

Таким чином, фондовий ринок є складною системою, що потребує багатовимірного аналізу. Використання різних моделей дає змогу краще розуміти його механізми, оцінювати ризики та приймати обґрунтовані інвестиційні рішення.

Наочне уявлення про різноманітність фондових ринків можна отримати за допомогою їх класифікації (рис. 1.3).

Надана схема класифікує фондові ринки за шістьма основними критеріями, що дозволяє отримати повне розуміння їхньої структури та функціонування. Згідно з представленою інформацією, ринки можуть бути розділені за територіальною ознакою (міжнародні, національні, регіональні), видами цінних

паперів (акції, облігації, деривативи), видами угод (касові та форвардні ринки), емітентами (корпоративні та державні), термінами (коротко-, середньо- та довгострокові інструменти) та галузевими критеріями (технологічний сектор, енергетика тощо). Така детальна класифікація є надзвичайно важливою, оскільки вона допомагає інвесторам, регуляторам та аналітикам краще орієнтуватися у складному світі фінансових ринків.

Рис. 1.3 Класифікація фондових ринків

Джерело: [3]

Ця класифікація підкреслює багатогранність фондового ринку, демонструючи, що він не є єдиним монолітним утворенням, а складається з багатьох взаємопов'язаних сегментів. Кожен із цих сегментів має свої унікальні характеристики, які впливають на стратегії інвестування, рівень ризику та потенційну прибутковість. Наприклад, ринок акцій відрізняється від ринку облігацій, а короткострокові інструменти мають інший профіль ризику, ніж довгострокові. Тому, розуміння цих відмінностей є ключовим для успішної участі

у фінансових операціях та ефективного управління капіталом.

Фондовий ринок є ключовим елементом економічної системи держави, який виконує стратегічні функції в перерозподілі фінансових ресурсів, формуванні цін на активи та зниженні інвестиційних ризиків. Його стабільний розвиток є запорукою економічного зростання та фінансової стійкості країни. Для України важливим завданням є вдосконалення фондового ринку з урахуванням міжнародних стандартів та сучасних технологічних тенденцій.

1.2. Законодавче регулювання та нормативно-правова база фондового ринку України

Фондовий ринок є ключовим елементом фінансового сектору України, що безпосередньо впливає на рівень економічного розвитку держави. Відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», він являє собою сукупність учасників та правовідносин між ними, що стосуються розміщення, обігу та обліку цінних паперів і деривативів. Попри його важливість, український фондовий ринок досі перебуває у стані розвитку та потребує суттєвого оновлення у сфері державного регулювання [14].

Одним із визначальних факторів, що впливають на фондовий ринок, є політична ситуація в країні, а також його належність до ринків, що формуються. Фінансова стратегія держави також відіграє значну роль у його стабільності та розвитку. У цьому контексті підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом стало важливим кроком до інтеграції у світову фінансову систему. Україна зобов’язалася впровадити міжнародні стандарти регулювання та нагляду у сфері фінансових послуг, що відповідає цілям та принципам регулювання обігу цінних паперів Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO) [31].

Основними напрямами реформування фондового ринку є захист інвесторів, забезпечення прозорості та ефективності ринків, а також зниження

системних ризиків. Для досягнення цих цілей було розроблено Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року. Одним із найважливіших її результатів стало підписання у березні 2019 року угоди між Національним банком України та міжнародним депозитарієм Clearstream, що дало змогу іноземним інвесторам отримати доступ до українського ринку облігацій внутрішньої державної позики.

Ринок цінних паперів є важливим сегментом фінансової системи країни, що визначає рівень економічної стабільності та привабливості для інвесторів. В Україні регулювання цього ринку здійснюється Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), яка контролює діяльність учасників ринку, випуск і обіг цінних паперів, а також функціонування системи спільного інвестування. Проте на початку реформування у 2015 році НКЦПФР стикалася з низкою проблем, серед яких була недостатня ефективність контролю та зростання кількості недобросовісних учасників.

Першим етапом реформи фінансового сектору відповідно до Комплексної програми розвитку до 2020 року стало очищення ринку від нелегальних гравців. Зокрема, переглянуто ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку. Після цього розпочався етап перезавантаження ринку, який мав на меті створення механізмів захисту прав інвесторів та підвищення рівня прозорості діяльності учасників ринку. Для досягнення цієї мети НКЦПФР отримала нові повноваження щодо запобігання порушенням та накладання санкцій на суб'єктів ринку. Проте залишалося нерозв'язаним питання механізмів відшкодування збитків інвесторам і відсутність гарантій забезпечення прозорості трейдингу.

Серед превентивних заходів, запроваджених НКЦПФР, було встановлено поширення інформації на фондовому ринку через авторизованих осіб. Це дозволило знизити ризики інвестування, але не могло замінити законодавчо визначених гарантій. Поступово втілювався третій етап програми – довгостроковий сталий розвиток фінансового сектору, який було інтегровано в Стратегію розвитку фінансового сектору України на 2020–2025 роки [27].

Проте, незважаючи на реформи, український ринок цінних паперів ще не повністю відповідає міжнародним стандартам. Україна ще у 1996 році приєдналася до Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO), але досі не підписала Багатосторонній меморандум про взаєморозуміння (IOSCO MmoU), що є важливим для обміну міжнародним досвідом і боротьби з недобросовісною поведінкою учасників ринку. Підписання цього меморандуму залежить від забезпечення інституційної та фінансової незалежності НКЦПФР відповідно до міжнародних стандартів. У рамках цієї ініціативи було розроблено законопроєкт щодо змін до Податкового кодексу, який передбачав фінансову незалежність Комісії через спеціальний фонд державного бюджету. Однак цей законопроєкт не був ухвалений.

Натомість було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів», який розширив вимоги до розкриття інформації про емітентів та зміцнив інституційну спроможність НКЦПФР. Зокрема, запроваджено інститут незалежних директорів, вдосконалено механізм визначення ринкової вартості цінних паперів і введено похідний позов про відшкодування збитків. Це стало важливим кроком на шляху до європейської інтеграції, проте недостатнім для повної відповідності міжнародним стандартам [24].

Фінансовий ринок України зазнає постійних змін та реформ, спрямованих на досягнення європейських стандартів, забезпечення макрофінансової стабільності та захист прав інвесторів. Основна роль у цьому процесі належить Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), яка діє спільно з Національним банком України, Міністерством фінансів та іншими ключовими державними структурами. Підписання у 2019 році Меморандуму про взаєморозуміння та співробітництво між цими органами заклало основу для консолідованого регулювання фінансової сфери та створення стратегії її розвитку до 2025 року [31].

Однією з найбільш значущих змін стало прийняття так званого закону про «спліт», що передбачає передачу частини функцій Нацкомфінпослуг до

НКЦПФР. Це розширило повноваження Комісії, надавши їй контроль не лише над ринком цінних паперів та деривативів, а й над діяльністю системи накопичувального пенсійного забезпечення, недержавних пенсійних фондів та фондів фінансового будівництва. Однак такі зміни можуть спричинити певні труднощі, оскільки збільшення функціонального навантаження на НКЦПФР може негативно вплинути на її ефективність. Для запобігання цьому необхідно спочатку усунути прогалини у державному регулюванні ринку цінних паперів, а вже потім інтегрувати нові функції.

Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів» визначає основні засади контролю та нагляду за фінансовими операціями. З метою вдосконалення регулювання були внесені зміни у сферу депозитарної та клірингової діяльності, що дозволило посилити захист прав інвесторів. Депозитарна діяльність охоплює облік і зберігання цінних паперів, реєстрацію прав власності на них та супутні послуги. Клірингова діяльність, у свою чергу, забезпечує визначення та виконання фінансових зобов’язань за угодами з цінними паперами. Основні завдання НКЦПФР у цій сфері полягають у нагляді за достовірністю інформації, ліцензуванні учасників ринку та контролі за дотриманням законодавства [13].

На розвиток депозитарно-клірингової діяльності впливають не лише державні органи, а й саморегулівні організації, зокрема Асоціація «Українські Фондові Торговці» та Професійна асоціація учасників ринків капіталу та деривативів (ПАРД). Вони встановлюють професійні стандарти та правила поведінки учасників ринку. Проте їхня діяльність обмежується лише депозитарною сферою, у той час як клірингова діяльність залишається монополізованою. Єдиним кліринговим оператором в Україні є Публічне акціонерне товариство «Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках» (РЦ), а основними депозитаріями виступають Національний банк України та Центральний депозитарій України (ЦД). Така ситуація створює проблему з формуванням тарифів на клірингові та депозитарні послуги.

З метою усунення цієї проблеми пропонується встановлення максимальних

тарифів на клірингові та депозитарні послуги за погодженням НКЦПФР та Антимонопольного комітету України. Це дозволить зменшити ризики монополізації та забезпечити ефективний контроль над фінансовим ринком. Разом із цим важливо розвивати саморегулювання у сфері клірингової діяльності, створюючи відповідні організації, які сприятимуть підвищенню прозорості та конкуренції на ринку [21, с. 175].

Отже, для подальшого аналізу та систематизації регуляторних заходів розглянемо основні види нормативних документів, що діють у сфері фондового ринку (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Види нормативних документів у сфері фондового ринку

Тип документа	Характеристика	Приклад
Закони	Основні законодавчі акти, затверджені Верховною Радою	Закон України «Про ринки капіталу…»
Підзаконні акти	Постанови, накази, інструкції, затверджені органами виконавчої влади або НКЦПФР	Положення про ліцензування діяльності на ринку цінних паперів
Регуляторні документи	Рішення та нормативи Національної комісії з цінних паперів	Рішення НКЦПФР про порядок розкриття інформації емітентами
Міжнародні стандарти	Документи, імплементовані відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС	Директива MiFID II, регламент EMIR
Внутрішні положення	Регламенти саморегулівних організацій, фондових бірж	Правила фондової біржі «ПФТС», регламенти діяльності депозитарію НДУ

Джерело: [32]

Нормативно-правова база, що регулює фондовий ринок, є багатоступеневою та ієрархічною. Вона складається з різноманітних документів, кожен з яких відіграє свою роль у забезпеченні стабільності та прозорості ринку. На вершині цієї піраміди знаходяться закони, що приймаються Верховною Радою. Вони встановлюють фундаментальні принципи функціонування ринку, права та обов’язки його учасників. Наприклад, Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» є ключовим актом, що визначає загальні засади діяльності на фондовому ринку. Підзаконні акти, такі як постанови Кабінету Міністрів або накази Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), деталізують положення законів і регулюють

конкретні аспекти, як-от ліцензування діяльності чи порядок емісії цінних паперів.

Крім цього, значну роль відіграють регуляторні документи, які видає безпосередньо НКЦПФР – головний регулятор ринку. Ці документи, такі як рішення та нормативи, встановлюють правила для учасників ринку, зокрема вимоги до розкриття інформації емітентами чи стандарти роботи торговців цінними паперами. Міжнародні стандарти, імплементовані в українське законодавство, особливо ті, що відповідають Угоді про асоціацію з ЄС, також мають велике значення. Вони гармонізують українські норми з європейськими, підвищуючи довіру до ринку та його інтеграцію у світову фінансову систему. Нарешті, внутрішні положення саморегулівних організацій та бірж доповнюють цю систему, встановлюючи специфічні правила для своїх членів, що сприяє ефективному функціонуванню конкретних торговельних майданчиків.

Стабільність фінансових ринків є критично важливою для ефективного функціонування економіки. В умовах криз держава відіграє стабілізуючу роль, застосовуючи інструменти економічного управління, такі як грошово-кредитна та податкова політика. Однак сучасний стан фондового ринку в Україні демонструє, що значна частина капіталу використовується для спекуляцій, а не інвестиційної діяльності. Це створює ризики для економічної стабільності та потребує зміцнення регуляторної бази.

Функціонування фондового ринку в Україні супроводжується низкою проблем, включаючи недостатню прозорість, маніпуляції з цінами на акції та ухилення від сплати податків. Також спостерігається зростання використання короткострокових фінансових інструментів, таких як векселі, що відображає недовіру інвесторів до довгострокових вкладень. Для подолання цих проблем необхідні комплексні заходи, спрямовані на зміцнення законодавства, підвищення ефективності нагляду та стимулювання інвестицій у реальний сектор економіки.

Держава відіграє важливу роль у регулюванні фондового ринку, використовуючи механізми прямого та непрямого впливу. Прямий вплив включає

сприяння зростанню акціонерних товариств та розширенню обігу цінних паперів, тоді як непрямий вплив полягає у регулюванні макроекономічних показників, таких як кредитна політика та податкові стимули. Крім того, важливим є міжнародне регулювання, що передбачає відповідність стандартам глобального фінансового ринку [16].

Регуляторні заходи повинні забезпечувати прозорість ринку, захист інвесторів та запобігання фінансовим зловживанням. Основними напрямками державного регулювання фондового ринку є контроль за діяльністю учасників ринку, встановлення вимог до розкриття інформації, антикризове регулювання та запровадження ефективних механізмів нагляду. Важливим також є стимулювання розвитку фінансових технологій та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Валютне регулювання відіграє роль у стабілізації економіки, оскільки обмеження на рух капіталу можуть стимулювати тіньові фінансові операції. Україна, у межах міжнародних зобов’язань, зобов’язана поступово лібералізувати валютний контроль, забезпечуючи водночас стабільність національної валюти. Це потребує реформ у фінансовій сфері, спрямованих на покращення умов для внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

Модернізація фондового ринку є фактором економічного розвитку, оскільки вона сприяє залученню інвестицій, підвищенню ліквідності ринку та зниженню рівня спекуляцій. Для досягнення цих цілей необхідно забезпечити ефективне регулювання, покращити фінансову інфраструктуру та створити механізми стимулювання інвестицій у виробничий сектор.

Таким чином, регулювання фондового ринку має включати комплексний підхід, що охоплює державне регулювання, біржовий контроль, міжнародну координацію та саморегулювання учасників ринку. Важливо також підтримувати баланс між контролем та стимулюванням ринкових механізмів, забезпечуючи стабільність, прозорість і конкурентоспроможність фінансової системи. Держава має активно сприяти розвитку фінансового ринку, створюючи умови для довгострокового економічного зростання та залучення інвестицій.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

2.1. Динаміка розвитку фондового ринку України

Фондовий ринок є ключовим елементом фінансової системи будь-якої країни, оскільки забезпечує ефективний механізм мобілізації капіталу, стимулює інвестиційну активність і сприяє сталому економічному зростанню. У контексті трансформаційних процесів, які відбуваються в економіці України, динаміка розвитку фондового ринку набуває особливого значення. Вона відображає не лише загальний стан національної економіки, а й ступінь довіри інвесторів, якість законодавчого регулювання, рівень фінансової грамотності населення та ефективність дій державних і недержавних інституцій. Аналіз етапів становлення, основних тенденцій і сучасних викликів дозволяє оцінити перспективи інтеграції фондового ринку України у світовий фінансовий простір та сформувати стратегічні орієнтири його подальшого розвитку.

Дані про обсяг та кількість випусків акцій, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), є важливим показником динаміки розвитку фондового ринку. Для детального аналізу цих тенденцій пропонуємо розглянути табл. 2.1, яка відображає обсяг та кількість випусків акцій за 2019-2024 рр.

Таблиця 2.1

Обсяг та кількість випусків акцій за 2019-2025 рр.

Рік	Обсяг випуску акцій, млн грн	Кількість випусків, шт
2019	63539,38	78
2020	32982,80	71
2021	42884,28	86
2022	35048,30	20
2023	9151,7	30
2024	364557,84	60
Станом на 01.07.2025	4847,49	17

Джерело: [41]

Аналіз обсягів та кількості випусків акцій за період 2019-2025 років

свідчить про значну динаміку на ринку капіталу. Найвищий обсяг емісії зафіксовано у 2024 році, що сягнув рекордних 364,56 млрд грн. Це значно перевищує показники попередніх років і може бути наслідком великих корпоративних угод або розміщення значних пакетів акцій великих компаній. Водночас, 2022 та 2023 роки характеризувалися найменшим обсягом випусків, що пов'язано з повномасштабним вторгненням в Україну та загальною невизначеністю в економіці. Кількість випусків також демонструє волатильність: найбільша кількість припадає на 2021 рік (86 випусків), тоді як найменша – на 2022 рік (20 випусків), що підтверджує негативний вплив військових дій на активність ринку.

Загалом, спостерігається тенденція до відновлення ринкової активності після спаду 2022-2023 років, про що свідчить різке зростання обсягу емісії у 2024 році. Показники 2025 року (станом на 01.07) вже сягнули 4,85 млрд грн за 17 випусків, що може свідчити про поступову стабілізацію та повернення до нормального функціонування. Проте для повного аналізу динаміки у 2025 році необхідно дочекатися підсумкових даних за весь рік. Подібна волатильність свідчить про чутливість українського ринку капіталу до зовнішніх та внутрішніх економічних та політичних факторів.

Детальніше динаміку обсягів та кількості випусків облігацій підприємств за період з 2019 по 2025 роки можна простежити в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Обсяг та кількість випусків облігацій підприємств за 2019-2025 рр.

Період	Обсяг випуску облігацій підприємств, млн грн				Кількість випусків, шт.
	Підприємства (крім банків та страхових компаній)	Банки	Страхові компанії	Загальний обсяг зареєстрованих випусків	
2019	11006,08	200,00	0,00	11206,08	88
2020	32749,00	200,00	0,00	32949,00	96
2021	9779,08	200,00	0,00	9979,08	113
2022	2026,45	2026,45	0,00	0,00	39
2023	13045,0	13045,0	0,00	0,00	24
2024	4875,00	200,00	0,00	5075,00	38
Станом на 01.07.2025	3176,70	0,00	0,00	3176,70	9

Джерело: [41]

На основі наданих даних можна зробити висновок, що обсяг та кількість випусків облігацій підприємств в Україні протягом 2019–2025 років мали нерівномірну динаміку. Найбільший обсяг випусків спостерігався у 2020 році, що може бути пов’язано з активізацією фінансового ринку перед початком пандемії COVID-19 або як реакція на неї. Після значного зростання у 2020 році, у 2021 році відбулося суттєве зниження обсягу випуску облігацій, а у 2022 році, з початком повномасштабного вторгнення, ринок практично зупинився, що видно по мінімальних показниках. Кількість випусків також демонструвала коливання, досягнувши піку у 2021 році, але різко скоротилася у 2022–2023 роках, що свідчить про значне зниження ділової активності та інвестиційної привабливості в умовах війни.

Загалом, динаміка ринку облігацій підприємств у 2019–2025 роках відображає макроекономічні та політичні виклики, з якими зіткнулася Україна. До 2022 року ринок демонстрував періоди зростання та спаду, що є характерним для ринків, що розвиваються. Однак з 2022 року спостерігається очевидна деградація ринку облігацій як інструменту залучення капіталу, що проявляється в різкому зменшенні обсягу та кількості випусків. Навіть у 2023–2024 роках, попри незначне відновлення, ринок залишається на низькому рівні, що підкреслює потребу у створенні більш сприятливих умов для інвестування та відновлення економічної стабільності. Дані за перше півріччя 2025 року свідчать про збереження цієї негативної тенденції, що вказує на тривалі наслідки поточних криз.

Щоб детальніше проілюструвати зазначену динаміку та масштаб деградації ринку, звернемося до конкретних показників. У таблиці 2.3 наведено обсяги біржових контрактів за період 2019-2025 років, що демонструють зміни в активності ринку.

Таблиця 2.3

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі за 2019-2025 рр., млн. грн.

Рік	УБ	ПФТС	УМВБ	ПЕРСПЕКТИВА	Усього
2019	3840,18	114757,95	4,36	186363,23	304965,73
2020	2413,95	131534,53	6,77	201455,17	335410,42
2021	13290,61	221543,78	13,12	217113,06	451960,57
2022	15416,82	83974,32	4,44	61240,43	160636,02
2023	14768,6	274684,7	0,00	146978,9	436432,1
2024	21217,15	466957,77	0,00	168510,34	656685,25
Станом на 01.07.2025	0,00	425119,12	0,00	94 215,64	519334,76

Джерело: [41]

На основі наданих даних, можна зробити висновок, що загальний обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі в Україні демонстрував значну динаміку протягом 2019-2025 років.

Спостерігається стабільне зростання загального обсягу торгів з 304,97 млрд грн у 2019 році до 656,69 млрд грн у 2024 році, що свідчить про збільшення активності на фондовому ринку. Однак, у 2022 році відбувся різкий спад до 160,64 млрд грн, що, було спричинено повномасштабним вторгненням і пов’язаною з ним економічною нестабільністю. Після цього спаду ринок швидко відновився, перевищивши показники довоєнного періоду.

Аналіз даних за окремими біржами показує, що ПФТС є безумовним лідером за обсягами торгів, її частка постійно зростає, досягнувши 466,96 млрд грн у 2024 році. УБ та ПЕРСПЕКТИВА також демонструють зростання, хоча і з меншим обсягом. Варто зазначити, що УМВБ повністю припинила діяльність з торгівлі цінними паперами з 2023 року. Станом на перше півріччя 2025 року, загальний обсяг торгів вже досяг 519,33 млрд грн, що дозволяє прогнозувати продовження тенденції зростання та досягнення нових рекордних показників до кінця року, що свідчить про стійкість і подальший розвиток українського фондового ринку.

Для глибшого розуміння структури та динаміки ринку цінних паперів, звернемося до деталізованої інформації. У таблиці 2.4 представлено обсяг біржових контрактів з цінними паперами за 2019-2025 роки з розподілом за

видом фінансового інструменту.

Таблиця 2.4

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі з розподілом за видом фінансового інструменту за 2019-2025 рр., млн. грн.

Рік	Акції	Акції іноземного емітента	Облігації підприємств	Державні облігації України	Інвестиційні сертифікати	Інші	Усього
2019	337,80	25,68	8761,87	295249,47	331,81	259,11	304965,73
2020	594,13	6,95	927,56	328653,97	50,85	5176,96	335410,42
2021	591,08	104,16	2395,05	443756,88	15,74	5097,67	451960,57
2022	91,75	936,60	309,19	152825,19	1,49	6471,8	160636,02
2023	109,9	7,1	103,0	406008,7	11,2	30192,2	436432,1
2024	42,35	18,87	397,28	547926,26	3479,11	104821,38	656685,25
Станом на 01.07.2025	27,22	5,21	-	386499,68	1492,09	131310,57	519334,76

Джерело: [41]

На основі представлених даних можна зробити висновок, що обсяг біржових торгів цінними паперами в Україні демонструє значну динаміку. Загальний обсяг торгів з 2019 по 2024 рік показував переважно зростання, досягнувши піку у 2024 році – понад 656 млрд грн. Це свідчить про активізацію ринку цінних паперів, незважаючи на складні економічні та геополітичні умови. Ключовим рушієм цього зростання є державні облігації України, які стабільно домінують у структурі торгів, особливо після 2021 року, що може бути пов’язано з потребами держави у залученні фінансування. Водночас, частка акцій та облігацій підприємств залишається порівняно невеликою, хоча і показує певну волатильність.

Аналіз даних за перше півріччя 2025 року підтверджує тенденцію до зростання загального обсягу торгів. За цей період обсяг уже перевищив 519 млрд грн, що дозволяє прогнозувати новий рекордний показник до кінця року, якщо динаміка збережеться. Ця тенденція є позитивним сигналом для розвитку фінансового ринку України. Однак, варто звернути увагу на відсутність торгів облігаціями підприємств станом на 01.07.2025, що може свідчити про тимчасові

фактори, пов’язані з економічною ситуацією, або про перерозподіл інтересу інвесторів. Зростання обсягів торгів інвестиційними сертифікатами та категорією «Інші» також вказує на диверсифікацію інструментів, що стають популярними серед учасників ринку.

Загальна динаміка обсягів біржових контрактів за останні роки візуально підтверджує описані тенденції. Рис. 2.1 наочно ілюструє, як змінювався обсяг торгівлі на організаторах торгівлі у період з 2019 по 2025 роки.

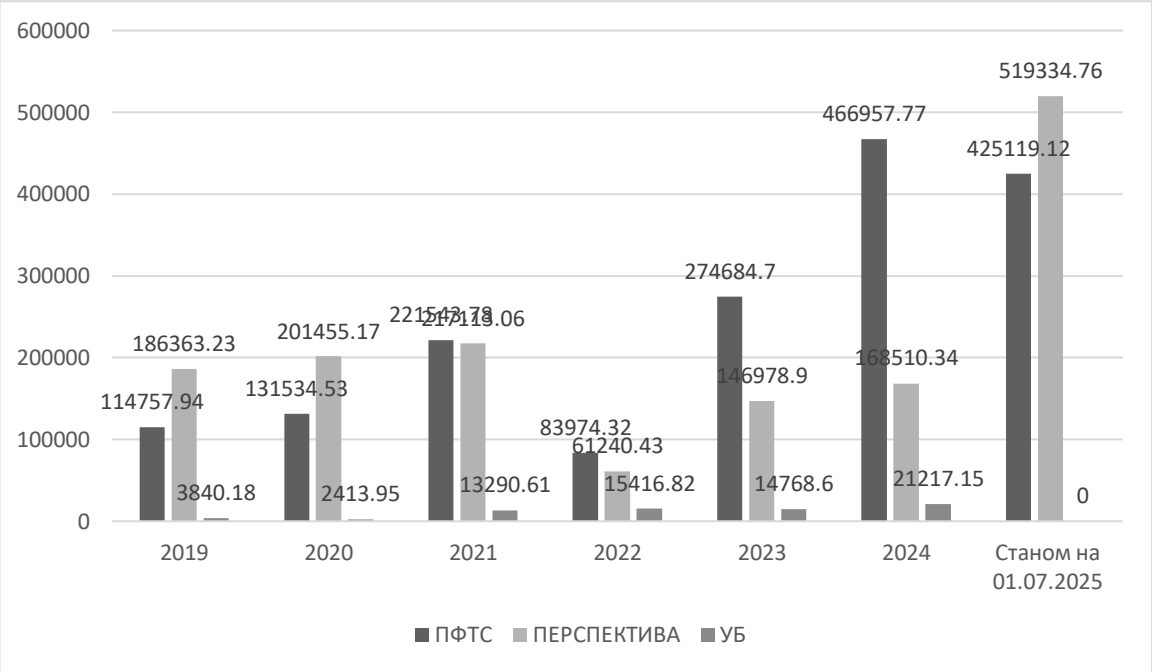

Рис. 2.1 Обсяг біржових контрактів на організаторах торгівлі за 2019-2025 рр., млн. грн.

Джерело: [41]

У 2019 році загальний обсяг торгів становив приблизно 304,6 млн грн. Лідирував ПФТС з 186,3 млн грн. Протягом наступних років спостерігалася значна динаміка. Обсяг ПФТС коливався, досягнувши піку у 2024 році – понад 466,9 млн грн, що свідчить про його лідерські позиції на ринку. ПЕРСПЕКТИВА також показала значне зростання, особливо у 2024 році, коли обсяг досяг 168,5 млн грн. Обсяг УБ був найменшим серед трьох організацій і коливався в межах 1-15 млн грн.

Загалом, діаграма ілюструє зростання загального обсягу біржових контрактів з 2019 року. Найбільш помітним є значне зростання обсягів ПФТС та

ПЕРСПЕКТИВА у 2023 та 2024 роках, що вказує на їхню ключову роль на ринку. Дані за 2025 рік (станом на 01.07.2025) показують подальше зростання обсягів для ПФТС (425,1 млн грн) та ПЕРСПЕКТИВА (519,3 млн грн), а також відсутність торгів на УБ. Це може свідчити про зміну ринкових позицій та консолідацію торгів на двох основних майданчиках.

Для більш детального аналізу структури ринку за видами торгівлі, звернемося до наступних даних. У таблиці 2.5 представлено обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі за видами ринку в період 2023-2025 років.

Таблиця 2.5

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі за видами ринку за 2023-2025 рр., млн. грн.

	Первинний ринок (розміщення цінних паперів)	Вторинний ринок (обіг цінних паперів)			Строковий ринок	Усього
		Ринок РЕПО	Спотовий ринок	Усього на вторинному ринку		
2023 рік						
ПФТС	360	71243,1	203081,5	274324,6	0	274684,7
ПЕРСПЕКТИВА	0	15741,2	131237,7	146978,9	0	146978,9
УБ	0	2005,1	12763,5	14768,6	0	14768,6
Усього	360	88989,4	347082,7	436072,1	0	436432,1
2024 рік						
ПФТС	575,38	162626,68	268933,28	431559,96	34822,43	466957,77
ПЕРСПЕКТИВА	290	17643,24	150486,07	168129,31	91,02	168510,34
УБ	0	6248,12	12592,62	18840,74	2376,40	21217,15
Усього	865,38	186518,04	432011,98	618530,01	37289,86	656685,25
Станом на 01.07.2025 рік						
ПФТС	63,35	90367,55	245441,38	335808,93	89246,85	425119,12
ПЕРСПЕКТИВА	100,00	9040,40	84901,05	93941,45	174,18	94215,64
Усього	163,35	99407,95	330342,43	429750,38	89421,04	519334,76

Джерело: [41]

На основі аналізу обсягів біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі за 2023–2025 роки спостерігається чітка тенденція до зростання загальних обсягів. Загальний обсяг торгів зріс з 436,43 млрд грн у 2023 році до 656,69 млрд грн у 2024 році. За першу половину 2025 року цей показник вже досяг 519,33 млрд грн, що прогнозує подальше значне зростання до кінця року. Основним рушієм зростання є вторинний ринок, зокрема спотові та РЕПО-

контракти. Спотовий ринок продемонстрував стрімкий розвиток, збільшивши обсяги з 347,08 млрд грн у 2023 році до 432,01 млрд грн у 2024 році та 330,34 млрд грн за перше півріччя 2025 року. Це свідчить про підвищення ліквідності та активності на українському фондовому ринку, а також про зростання довіри інвесторів.

Найбільший внесок у загальний обсяг торгів традиційно належить біржі ПФТС. Ця біржа лідирує за обсягами торгів на вторинному ринку, що підтверджує її ключову роль у функціонуванні українського фондового ринку. Важливим елементом зростання є також розвиток ринку РЕПО, обсяг якого значно збільшився з 0 грн у 2023 році до 37,29 млрд грн у 2024 році та 89,42 млрд грн за першу половину 2025 року. Такий стрімкий розвиток свідчить про зростання популярності короткострокових фінансових інструментів та потреби у механізмах управління ліквідністю. Ринок первинного розміщення цінних паперів також демонструє зростання, хоча і не таке значне, що вказує на помірну, але стабільну емісійну активність. Загальна динаміка вказує на поступове відновлення та зміцнення українського ринку капіталу після кризових періодів.

Узагальнюючи проведений аналіз, можна зробити висновок, що фондовий ринок України в період 2019–2025 років зазнав істотних коливань, що зумовлені як внутрішніми трансформаційними процесами, так і зовнішніми викликами, зокрема пандемією COVID-19 і повномасштабною війною. Ці чинники безпосередньо вплинули на обсяги та кількість випусків акцій і облігацій, динаміку біржових контрактів та активність на первинному й вторинному ринках. Після глибокого спаду 2022–2023 років ринок поступово відновлює позиції: у 2024 році зафіксовано рекордні обсяги емісій, зростання контрактної активності та посилення ролі біржових інституцій. Водночас окремі сегменти, зокрема корпоративні облігації, залишаються слабкими, що сигналізує про потребу в додаткових структурних змінах.

Зростання обсягів торгів на вторинному ринку, активізація РЕПО-операцій і посилення позицій біржі ПФТС свідчать про поступове відновлення довіри інвесторів і зростання ліквідності фінансових інструментів. Проте структура

ринку залишається дисбалансованою: домінування державних облігацій, мізерна частка корпоративних інструментів і низька активність на первинному ринку акцій вказують на необхідність розширення спектру доступних інвестиційних продуктів, підвищення прозорості та стимулювання участі приватного капіталу. Усе це потребує цілеспрямованої державної політики, адаптації нормативного поля до сучасних вимог та активної ролі інституційного інвестора в забезпеченні стійкого розвитку фондового ринку України.

2.2. Оцінка операцій банків з цінними паперами на фондовому ринку

Операції банків з цінними паперами є невід'ємною складовою їхньої діяльності на фондовому ринку, що впливає як на фінансову стійкість самих банків, так і на розвиток ринку капіталів загалом. Через механізми купівлі, продажу, зберігання та управління портфелем цінних паперів банки реалізують стратегії диверсифікації активів, управління ліквідністю та отримання доходів. У контексті зростаючої ролі фондового ринку в економіці України, зокрема в умовах посткризового відновлення та інтеграції у глобальні фінансові процеси, оцінка ефективності банківських операцій з цінними паперами набуває особливого значення.

Для глибшого розуміння цих процесів і їхнього впливу на фінансову систему країни, необхідно проаналізувати динаміку ключових показників банківського сектору. Наступна таблиця детально демонструє зміни в обсягах цінних паперів та загальних активів банків за період з 2020 по 2024 рік. Вона відображає не лише абсолютні цифри, а й показує, як змінювалася частка цінних паперів у структурі банківських активів, що дозволяє зробити висновки про переорієнтацію фінансової політики банків.

Таблиця 2.6

Динаміка цінних паперів і загальних активів банків за 2020–2024 роки, млн.грн.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Цінні папери	379,21	593,36	651,31	825,44	1250,25
Загальні активи	1981,59	22059,14	2358,32	2716,79	3310,42
Частка цінних паперів у загальних активах, %	19,1	26,9	27,6	30,4	37,8

Джерело: [42]

Аналіз динаміки цінних паперів і загальних активів банків України за 2020–2024 роки демонструє стабільне та значне зростання обох показників. Зокрема, обсяг цінних паперів у портфелях банків зріс з 379,21 млн. грн. у 2020 році до 1250,25 млн. грн. у 2024 році, що свідчить про збільшення інвестиційної активності та довіри до ринку цінних паперів з боку банківського сектору. Паралельно з цим, загальні активи банків також демонстрували позитивну динаміку, збільшившись з 1981,59 млн. грн. до 3310,42 млн. грн. за аналогічний період. Це зростання підтверджує загальну стабільність та розвиток банківської системи країни, попри економічні виклики.

Ключовим висновком є суттєве збільшення частки цінних паперів у загальних активах банків, яка зросла з 19,1% у 2020 році до 37,8% у 2024 році. Це двократне зростання свідчить про зміну структури активів банків та переорієнтацію на інвестиційні інструменти. Така тенденція може бути пов’язана з пошуком вищих доходів у періоди низьких процентних ставок за кредитами, а також з диверсифікацією ризиків. Зростання частки цінних паперів робить банківський сектор більш чутливим до коливань на фінансових ринках, але водночас може сприяти підвищенню його прибутковості та фінансової стійкості в довгостроковій перспективі.

Розглянемо, як ця тенденція впливає на доходи державних банків, зокрема, проаналізувавши співвідношення відсоткових доходів від так званих «капітальних ОВДП» до їхніх загальних процентних доходів. Наступний рисунок ілюструє це співвідношення у 2024 році.

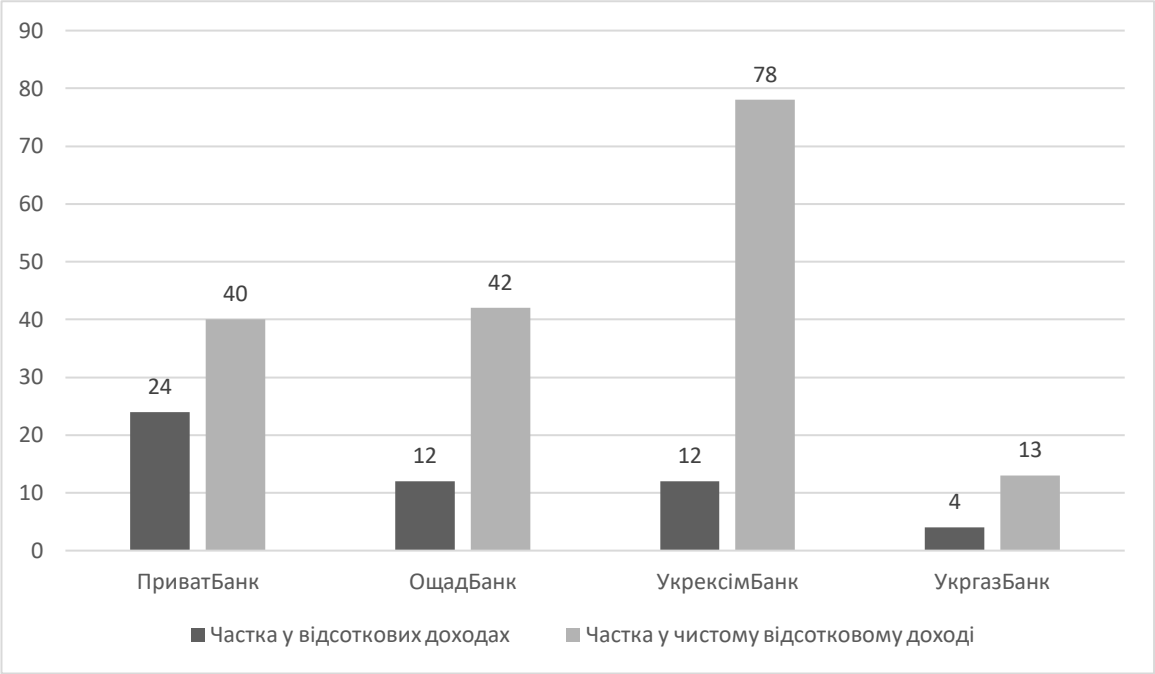

Рис. 2.2 Співвідношення відсоткових доходів від «капітальних ОВДП» до процентних доходів державних банків у 2024 р., %

Джерело: [42]

Аналіз діаграми на рис. 2.2 свідчить про суттєві відмінності у частці доходів від капітальних облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) серед державних банків у 2024 році. Найвищу частку у чистому відсотковому доході має Укрексімбанк – 78 %, що свідчить про його високу залежність від прибутків, пов'язаних із ОВДП, попри те, що його частка в загальних процентних доходах становить лише 12 %. Це може вказувати на стратегічну орієнтацію банку на інструменти з гарантованою дохідністю та низьким рівнем ризику, що є типовим для банків зі значною державною участю.

Натомість ПриватБанк, хоча й демонструє менший рівень залежності від капітальних ОВДП (24 % у процентних доходах і 40 % у чистому відсотковому доході), все ж зберігає вагому частку цього джерела. Ощадбанк має подібний профіль із меншими показниками – 12 % і 42 % відповідно, а найнижчі значення зафіксовано в Укргазбанку (4 % і 13 %), що свідчить про його орієнтацію на більш диверсифіковані або альтернативні джерела доходу. Загалом, показники відображають різну ступінь залежності державних банків від держоблігацій як стабільного джерела дохідності в умовах економічної нестабільності.

Такий розподіл свідчить не лише про відмінності в стратегіях управління активами, а й про специфіку формування прибутку кожного з банків. Це наочно ілюструє рис. 2.3, де представлено структуру чистого процентного доходу державних банків за 2024 рік.

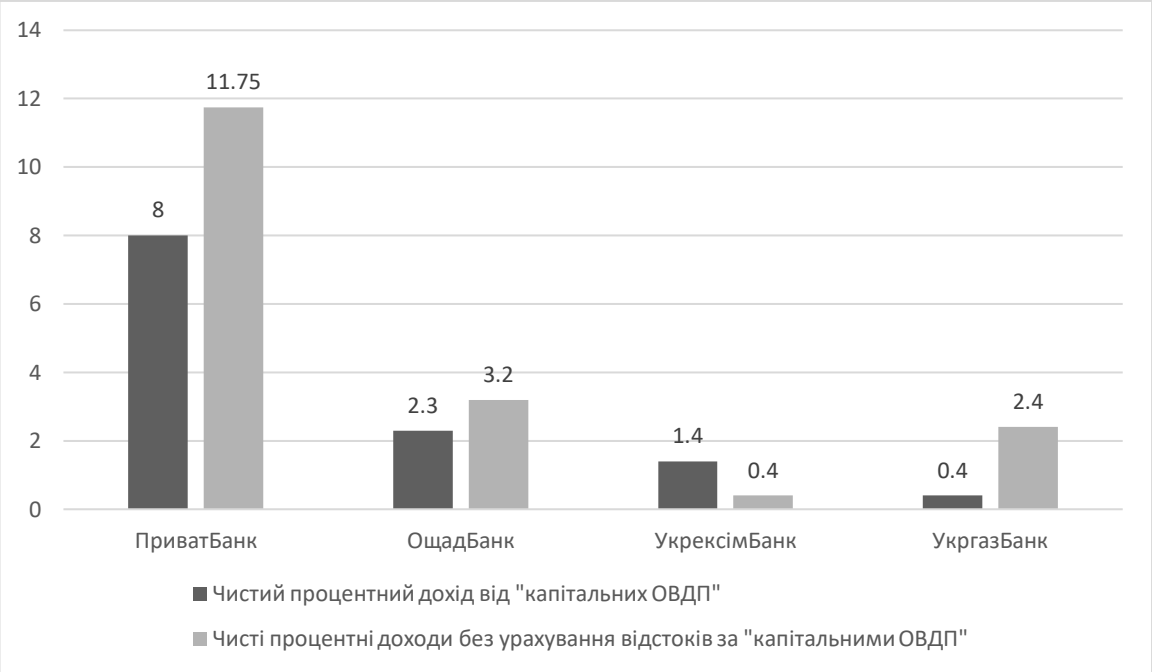

Рис. 2.3 Складники чистого процентного доходу державних банків за 2024 р., млрд. грн.

Джерело: [42]

Дані демонструють значну різницю в чистому процентному доході між банками. Наприклад, ПриватБанк мав найвищий чистий процентний дохід як з урахуванням, так і без урахування відсотків від «капітальних ОВДП» (8 млрд грн і 11,75 млрд грн відповідно), що свідчить про його домінуюче становище на ринку. Водночас, інші державні банки, такі як Укрексімбанк і Укргазбанк, мали значно нижчі показники, що вказує на менший обсяг їхньої діяльності або інші фінансові стратегії. Різниця між чистим процентним доходом із «капітальними ОВДП» і без них також варіюється, що може свідчити про різну залежність банків від доходів від державних цінних паперів.

Аналіз показує, що «капітальні ОВДП» є значним джерелом доходу для деяких банків. Зокрема, у ПриватБанку різниця між двома показниками становить 3,75 млрд грн, що є суттєвою частиною загального доходу. В інших

банках, як-от Ощадбанк, ця різниця є менш значною, а в Укрексімбанку вона навіть від'ємна (хоча, ймовірно, це помилка в даних, оскільки чистий процентний дохід без урахування ОВДП не може бути меншим за дохід з урахуванням відсотків). Це підкреслює важливість урахування структури доходу банків і їхньої залежності від різних джерел, зокрема від державних інструментів.

Залежність банків від ОВДП тісно пов'язана з динамікою їхньої дохідності, яка, своєю чергою, залежить від монетарної політики Національного банку України. Зміна облікової ставки НБУ безпосередньо впливає на привабливість і дохідність державних облігацій, що, як показано на рисунку 2.4, формує ключові тенденції на ринку.

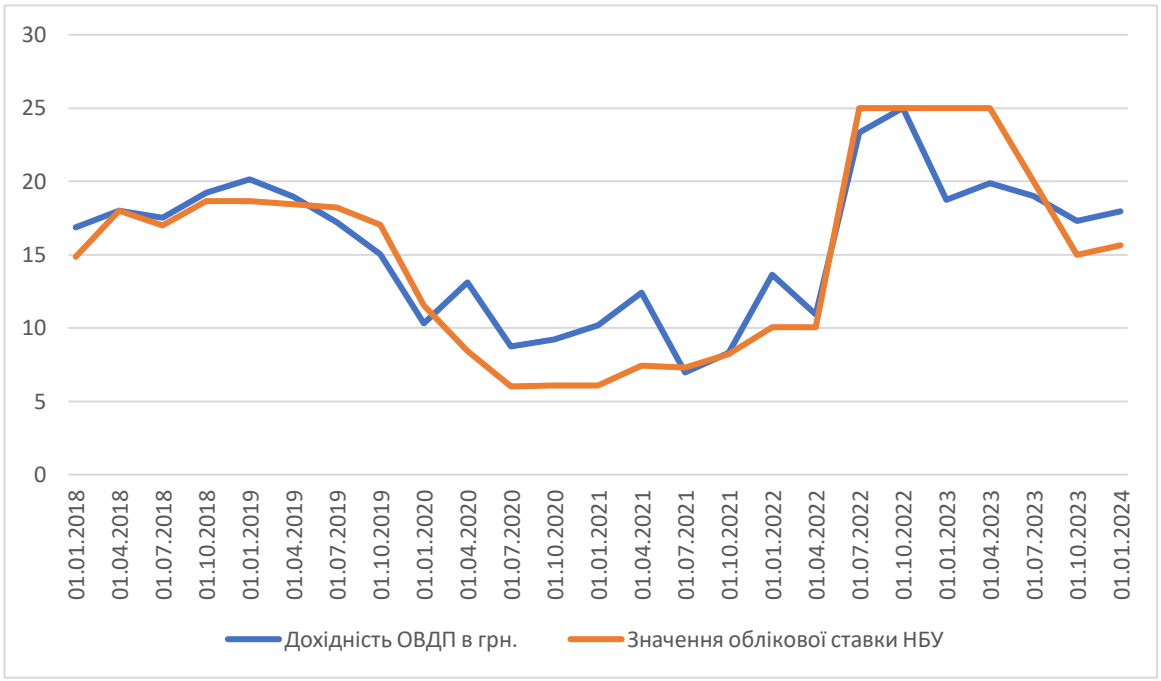

Рис. 2.4 Динаміка дохідності гривневих ОВДП та розміру облікової ставки НБУ 2018–2023 рр.

Джерело: [42]

Проаналізувавши наданий графік, можна зробити висновок, що існує певна кореляція між дохідністю гривневих облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) та розміром облікової ставки Національного банку України (НБУ). До 2022 року ці показники мали схожу динаміку: коли облікова ставка НБУ знижувалася, дохідність ОВДП також падала, і навпаки. Це можна пояснити тим, що облікова ставка є орієнтиром для ринку, і її зміна впливає на вартість

запозичень в економіці, зокрема і на дохідність державних облігацій. В 2020 році обидва показники демонстрували мінімальні значення, що свідчить про низький рівень інфляції та стабільність на ринку.

З початку 2022 року кореляція між двома показниками стає більш вираженою. У відповідь на повномасштабне вторгнення та пов'язані з ним економічні ризики, НБУ різко підвищив облікову ставку. У цей же період значно зросла й дохідність ОВДП. Це відображає реакцію ринку на нестабільність: для залучення інвесторів в умовах підвищеного ризику, державі довелося пропонувати вищу дохідність. Незважаючи на деякі розбіжності в динаміці в другій половині 2022 року, коли дохідність ОВДП тимчасово перевищила облікову ставку НБУ, загальний тренд залишається схожим. Це підкреслює, що облікова ставка НБУ є ключовим інструментом, що формує очікування інвесторів і впливає на привабливість державних боргових інструментів.

Оскільки НБУ продовжує використовувати облікову ставку як основний важіль для управління інфляцією та стабілізацією фінансової системи, її майбутня динаміка матиме прямий вплив на ринок ОВДП. Як ілюструє рис. 2.5, прогнози щодо облікової ставки на 2024–2025 роки дають змогу оцінити майбутні тенденції дохідності державних облігацій.

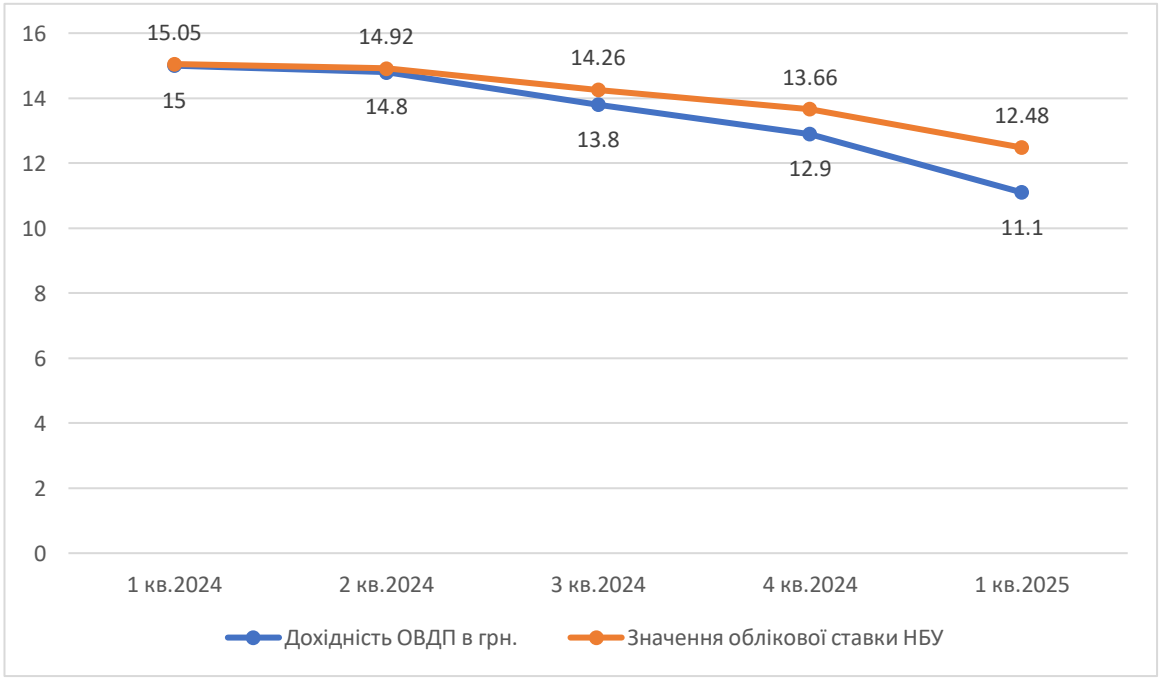

Рис. 2.5 Динаміка поквартальних прогнозованих значень облікової ставки

та дохідності гривневих ОВДП упродовж 2024–2025 років

Джерело: [42]

Аналіз прогнозованої динаміки облікової ставки НБУ та дохідності гривневих ОВДП упродовж 2024–2025 років свідчить про їх стійке зниження. Це падіння, що відображено на графіку, є наслідком стабілізації макроекономічної ситуації та успішної боротьби з інфляцією, що дало змогу Національному банку України поступово пом'якшувати монетарну політику. Якщо в першому кварталі 2024 року облікова ставка становила 15%, а дохідність ОВДП – 15,05%, то до першого кварталу 2025 року ці показники, за прогнозами, знизяться до 12,48% та 11,1% відповідно. Це демонструє очікуване ослаблення тиску на фінансовий ринок.

Незважаючи на спільну тенденцію до зниження, помітно, що дохідність ОВДП падає швидшими темпами, ніж облікова ставка НБУ. Це створює зростаючий розрив між цими двома показниками, що свідчить про зниження премії за ризик для державних цінних паперів. Така динаміка вказує на підвищення довіри інвесторів до українського уряду та його боргових зобов'язань, що є позитивним сигналом для економіки. Зменшення дохідності ОВДП також сприяє здешевленню запозичень для держави, що потенційно може зменшити навантаження на державний бюджет.

Аналіз операцій банків із цінними паперами впродовж 2020–2024 років свідчить про посилення ролі цього інструменту в структурі банківських активів. Зростання обсягу вкладень у цінні папери відбулося паралельно зі збільшенням їх частки в загальних активах банків – з 19,1 % до 37,8 %. Така трансформація свідчить про стратегічну переорієнтацію банківського сектору на інвестиційні джерела доходу, зокрема в умовах макроекономічної турбулентності та зниження дохідності традиційного кредитування. Банки використовують цінні папери не лише як засіб диверсифікації ризиків, а й як інструмент підтримки ліквідності та фінансової стійкості.

Поглиблений аналіз структури процентних доходів державних банків вказує на значну роль капітальних ОВДП як джерела прибутків, насамперед для

Укрексімбанку, ПриватБанку та Ощадбанку. Водночас спостерігається поступове зниження дохідності ОВДП у 2024–2025 роках на тлі зменшення облікової ставки НБУ, що може вплинути на прибутковість портфелів цінних паперів. Прогнозована монетарна лібералізація знижує привабливість держоблігацій, а отже, вимагає від банків перегляду підходів до управління активами. Надалі ефективність операцій із цінними паперами залежатиме від здатності банків адаптуватися до змін ринкової кон’юнктури та вчасно переорієнтовуватися на нові фінансові інструменти.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фондовий ринок є невід'ємною складовою сучасної економіки, адже він забезпечує ефективний рух фінансових ресурсів, сприяє залученню інвестицій та створює умови для розвитку підприємництва. В Україні формування та становлення фондового ринку відбувалося в умовах економічної трансформації, структурних реформ та впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. Сьогодні, попри наявні проблеми – низьку капіталізацію, обмежену ліквідність, слабку інституційну базу та вплив воєнних подій – вітчизняний фондовий ринок зберігає значний потенціал розвитку.

Проблеми та виклики, що стоять перед фондовим ринком України, унаочнює рис. 3.1.

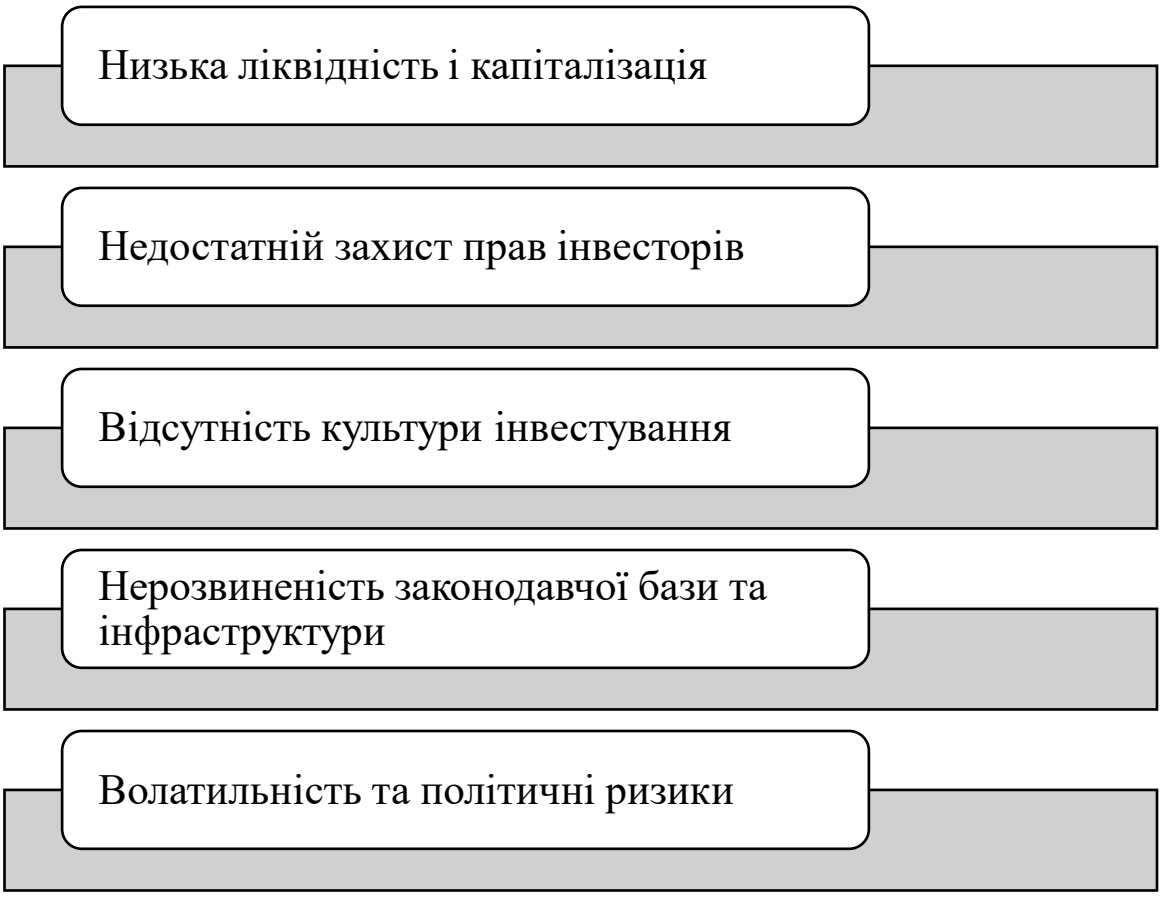

Рис. 3.1 Проблеми та виклики фондового ринку України

Джерело: [2, 26]

Проблеми та виклики фондового ринку України значно стримують його розвиток та інтеграцію у світову фінансову систему. Низька ліквідність і капіталізація ринку знижують його привабливість для міжнародних інвесторів, що унеможливлює формування стабільного потоку іноземного капіталу. У поєднанні з відсутністю розвиненої інфраструктури та сучасних механізмів клірингу і розрахунків це створює бар'єри для активної діяльності як вітчизняних, так і іноземних учасників.

Суттєвою перешкодою також залишається недостатній захист прав інвесторів, який знижує довіру до фондового ринку. У результаті потенційні інвестори остерігаються ризиків шахрайства, недобросовісних практик та слабкого контролю з боку регуляторних органів. Додатково негативним чинником є відсутність інвестиційної культури серед населення: більшість українців віддають перевагу збереженню коштів у валюті або банківських депозитах, уникаючи інструментів фондового ринку [30, с. 104].

Політична нестабільність та війна істотно підвищують рівень волатильності й ризикованості інвестицій, що робить український фондовий ринок надзвичайно вразливим. У таких умовах стратегічним завданням є вдосконалення законодавчої бази, посилення прозорості, розвиток сучасної ринкової інфраструктури та створення стимулів для підвищення інвестиційної активності населення. Лише комплексне вирішення цих проблем може забезпечити відновлення довіри та формування конкурентоспроможного фондового ринку України.

Враховуючи зазначені виклики та проблемні аспекти, доцільно розглянути ключові перспективи та можливості для розвитку фондового ринку України, що можуть сприяти його трансформації та залученню необхідного капіталу. Ці можливості представлені в Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Перспективи та можливості розвитку фондового ринку України

№	Можливість	Очікуваний ефект
1	Післявоєнне відновлення	Значні інвестиції через IPO та корпоративні облігації

Продовження таблиці 3.1

2	Інтеграція в світові ринки	Покращення інвестиційного клімату, залучення іноземних інвесторів
3	Розвиток малого та середнього бізнесу	Доступ МСП до капіталу, нові інвестиційні можливості
4	Діджиталізація та фінтех	Спрощення інвестування, ширший доступ населення до ринку

Джерело: [29]

На основі представлених даних, можна стверджувати, що фондовий ринок України має значні перспективи для зростання, особливо в контексті післявоєнного відновлення. Основною рушійною силою стане залучення інвестицій, необхідних для відбудови країни, що відбуватиметься через механізми первинного публічного розміщення акцій (IPO) та емісії корпоративних облігацій. Це відкриє двері для українських підприємств до великого капіталу, а також створить привабливі інвестиційні можливості як для внутрішніх, так і для іноземних інвесторів. Важливим аспектом є також розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ), якому фондовий ринок надасть альтернативний канал для залучення фінансування, зменшуючи залежність від банківських кредитів.

Крім внутрішніх чинників, успішний розвиток фондового ринку України значною мірою залежить від його інтеграції у світові фінансові системи. Це не лише покращить інвестиційний клімат країни, але й дозволить залучити іноземних інвесторів, які принесуть не тільки капітал, але й досвід, інновації та нові стандарти управління. Водночас, ключову роль у трансформації ринку відіграватиме діджиталізація та розвиток фінтех-технологій [34]. Вони спростять доступ до інвестування для широкого кола населення, автоматизують процеси та зроблять ринок більш прозорим і ефективним. Цей технологічний стрибок дозволить Україні уникнути деяких застарілих практик і одразу перейти до сучасних, зручних для користувача рішень.

Таким чином, для реалізації цих багатообіцяючих перспектив і вирішення існуючих викликів, необхідна розробка та впровадження конкретних стратегічних рішень, які детально представлені на рис. 3.2.

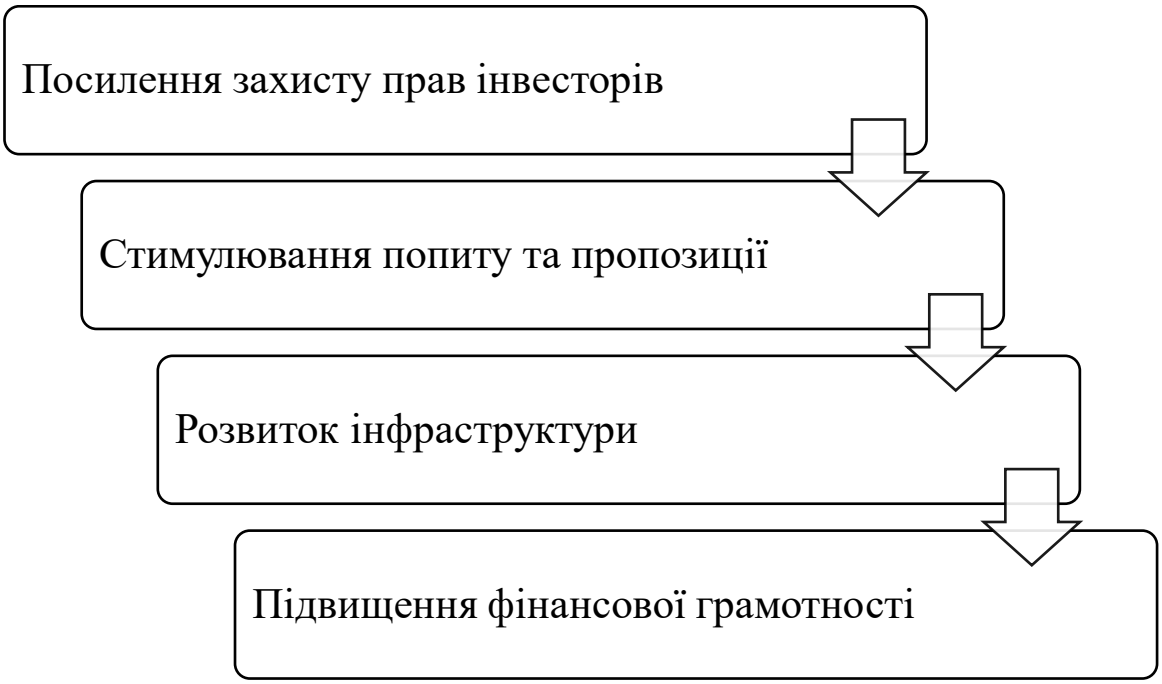

Рис. 3.2 Рекомендації для стимулювання розвитку фондового ринку України

Джерело: [29]

Удосконалення фондового ринку України є ключовим для його повноцінного розвитку та реалізації потенціалу як важливого інструменту залучення капіталу. Системні реформи, що стосуються захисту прав інвесторів, стимулювання попиту та пропозиції, розвитку інфраструктури, а також підвищення фінансової грамотності населення, є не просто бажаними, а необхідними кроками. Реалізація цих заходів створить міцну основу для розвитку ринку, роблячи його привабливим як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів, та сприятиме загальному економічному зростанню країни.

Для досягнення поставлених цілей критично важливим є тісна співпраця держави, регуляторних органів та учасників ринку. Держава має взяти на себе ініціативу в створенні сприятливого законодавчого поля, яке гарантуватиме права інвесторів та забезпечуватиме прозорість операцій. Регуляторні органи, зі свого боку, повинні забезпечити суворий та неупереджений контроль за дотриманням правил, а також оперативно реагувати на порушення. Учасники ринку повинні бути зацікавлені в розвитку чесної та конкурентної бізнес-культури. Лише завдяки спільним зусиллям вдасться побудувати довіру до фондового ринку та

залучити значні інвестиції [29].

Насамкінець, успішність реформ залежатиме від їх комплексності та послідовності. Необхідно одночасно працювати над усіма зазначеними напрямками, оскільки вони взаємопов'язані. Наприклад, підвищення фінансової грамотності без належного захисту прав інвесторів не матиме ефекту, так само як і модернізація інфраструктури без належного попиту. Тільки послідовне та системне впровадження всіх реформ може забезпечити сталий та динамічний розвиток фондового ринку України, що стане потужним джерелом фінансування для економіки та надасть нові можливості для інвестування громадянам.

Розвиток фондового ринку України - це не лише економічне, але й стратегічне завдання. Побудова сильного та ліквідного ринку капіталу є необхідною умовою для стійкого зростання, післявоєнної відбудови та європейської інтеграції. Хоча шлях до успіху буде непростим, спільні зусилля уряду, регуляторів та приватного сектору можуть перетворити Україну на привабливий фінансовий центр Східної Європи.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи теоретичні аспекти функціонування фондового ринку, можна зазначити, що він є невід'ємною складовою фінансової системи, яка забезпечує ефективний перерозподіл капіталу та формування ринкових цін на фінансові активи. Фондовий ринок поєднує в собі економічні, правові та організаційні механізми, що дозволяють підприємствам залучати інвестиції, а інвесторам – отримувати дохід. Його багатогранність проявляється у різних функціях: мобілізації фінансових ресурсів, ціноутворенні, управлінні ризиками, а також у забезпеченні прозорості та стабільності фінансових потоків.

Водночас фондовий ринок не може існувати без належного регулювання, що створює умови для його стабільності та розвитку. Система законодавчих і нормативних актів визначає правила поведінки учасників, сприяє захисту прав інвесторів та підвищенню довіри до ринку. Діяльність інституцій державного регулювання, у поєднанні з саморегулівними організаціями, формує середовище, в якому фондовий ринок здатний виконувати свої ключові завдання – підтримувати економічне зростання, інтегруватися у світові фінансові процеси та забезпечувати стабільність національної економіки.

Аналіз динаміки фондового ринку України у 2019–2025 роках свідчить про значні коливання обсягів та кількості випусків акцій і облігацій. Так, обсяг емісії акцій у 2024 році досяг рекордних 364,56 млрд грн, тоді як у кризові 2022–2023 роки він знижувався до 35,05 млрд грн та 9,15 млрд грн відповідно, що відображає вплив повномасштабного вторгнення та економічної невизначеності. Кількість випусків акцій варіювала від 20 у 2022 році до 86 у 2021 році, демонструючи високий рівень волатильності ринку. Серед облігацій підприємств найвищий обсяг випусків спостерігався у 2020 році - 32,75 млрд грн, а після 2022 року обсяг і кількість випусків суттєво скоротилися, що свідчить про зниження інвестиційної активності.

Динаміка біржових контрактів також відображає структурні зміни на ринку. Загальний обсяг торгів зріс з 304,97 млрд грн у 2019 році до 656,69 млрд

грн у 2024 році, попри різкий спад у 2022 році до 160,64 млрд грн. Основним драйвером зростання залишаються державні облігації, які у 2024 році забезпечили понад 547,93 млрд грн торгів, тоді як обсяг акцій становив лише 42,35 млн грн. Вторинний ринок демонструє активне відновлення: спотовий ринок збільшив обсяг з 347,08 млрд грн у 2023 році до 432,01 млрд грн у 2024 році, а ринок РЕПО зріс із 0 до 37,29 млрд грн, підкреслюючи зростання ліквідності та довіри інвесторів.

Операції банків з цінними паперами свідчать про стратегічну переорієнтацію фінансового сектору. Обсяг банківських цінних паперів зріс з 379,21 млн грн у 2020 році до 1 250,25 млн грн у 2024 році, а частка цінних паперів у загальних активах - з 19,1 % до 37,8 %. Державні банки, такі як Укрексімбанк та ПриватБанк, значно покладаються на доходи від капітальних ОВДП, наприклад, Укрексімбанк отримав 78 % чистого процентного доходу від ОВДП у 2024 році. Поступове зниження облікової ставки НБУ до 12,48 % у першому кварталі 2025 року та зниження дохідності ОВДП до 11,1 % прогнозують зменшення доходів від державних боргових інструментів, що потребуватиме від банків адаптації до нових умов і диверсифікації портфелів.

Фондовий ринок України є важливим інструментом залучення інвестицій та розвитку підприємництва, проте його розвиток стримують низька ліквідність, обмежена капіталізація, недостатній захист прав інвесторів і вплив воєнних подій. Водночас післявоєнне відновлення, інтеграція у світові фінансові системи, розвиток малого та середнього бізнесу і діджиталізація створюють вагомі можливості для його трансформації та залучення капіталу.

Для сталого розвитку необхідне комплексне впровадження стратегічних заходів: модернізація інфраструктури, підвищення фінансової грамотності, стимулювання попиту та пропозиції, а також тісна співпраця держави, регуляторів і учасників ринку. Лише системне та послідовне виконання цих реформ забезпечить конкурентоспроможний і ліквідний фондовий ринок, що сприятиме економічному зростанню, післявоєнній відбудові та інтеграції України до світових фінансових систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балицька М. В., Бровенко К. С. Фінансові технології як драйвер розвитку фінансових ринків. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 9. С. 59–65.DOI:10.32702/2306-6814.2021.9.59.

2. Бачо, Р., Пойда-Носик, Н., Макарович, В., Ганусич, В., Вайданич, Д. Прогноз розвитку фондового ринку України в умовах економічної нестабільності. *Сталий розвиток економіки*. 2025 (4 (55), с. 409-418. https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-55-56

3. Близнюк О.П., Ставерська Т.О. Сучасний стан і тенденції розвитку фондового ринку України в умовах викликів війни та фінансової глобалізації. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/54669/1/zb-npr-econ-strat-01-2024-55-71.pdf

4. Босак А.О., Дойнік Ю.В. Фондовий ринок України: перспективи розвитку і світовий досвід державного регулювання. Особливості митного оформлення вантажів у митному режимі «митний склад». 2021. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25547/nzmened-290-303.pdf

5. Вергелюк Ю. В. Потенціал використання блокчейн технологій нафінансовому ринку. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. С. 1–6. DOI:10.32782/2524-0072/2022-38-15.

6. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua

7. Ємельянова Л. О. Кореляційний аналіз динаміки фондових індексів країн світу та України. *Економічний простір*. 2020. № 153. С. 11–17.

8. Завальнюк І. Фондовий ринок України: історія розвитку та роль фінтеху. 2021. URL: https://ua.news/ua/fintech-in-ukraine-30/fondovyj-rynok-ukrainy-istoriya-razvitiya-i-rol-finteha

9. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів». URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/289-19.

10. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20.

11. Закон України «Про депозитарну діяльність України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17.

12. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80.

13. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15.

14. Іваненко, О. Г., Петров, І. В. Сучасний стан та перспективи розвитку фондового ринку в Україні. *Журнал економічних досліджень*. 2021. № 12(3). С. 45–67.

15. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. URL: https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266.

16. Миськів Г.В., Висоцька І.Б., Чапляк Н.І. Фондовий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 58. С. 94–98.

17. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/#tab-dov

18. Нєізвєстна О. В., Тригубченко Є. Г. Фондовий ринок України в умовах воєнного стану: проблеми та перспективи розвитку. *Ефективна економіка*. 2023. № 8. DOI: 10.32702/2307-2105.2023.8.33.

19. Офіційний сайт Національного банку України. Дані статистики фінансового сектору : URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial

20. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. URL: https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/#tab-dov

21. Проєкт Закону України «Про внесення змін до Податкового

кодексу України щодо захисту інвесторів від зловживань на ринках капіталу». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/ zweb2/webproc4_1?pf3511=61522.

22. Проєкт посилення інституційної спроможності Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/00/51/82/53bbdda960a7b0e2772e1399bc44dae9_1512730135.pdf.

23. Селіванова К., Клюско Л. Фондовий ринок в України: проблеми та основні напрями їх вирішення. *Молодий вчений.* 2020. № 4(80). С. 352–355. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1969/1946

24. Стратегія розвитку фінансового сектору України на 2020–2025 роки. URL: https://arc.nssmc.gov.ua/documents/strategya-rozvitku-fnansovogo-sektoru-ukrani-do-2025-roku/.

25. Танклевська Н.С., Ярмоленко В.В., Сучасний стан та проблеми функціонування фондового ринку в Україні. *Ефективна економіка.* 2021. №7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?n=7&y=2021

26. Татарин Н.Б., Олійник О.І. Фондовий ринок як один із елементів фінансового ринку: історія та його сучасний стан в Україні. *Молодий вчений.* 2023. № 3 (115). С. 128–133. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5794/5669

27. Полозова Т.В., Степаненко С.В., Мурзабулатова О.В., Городецька Т.Е. Теоретичні засади формування та розвитку фондового ринку України. *Український журнал прикладної економіки та техніки.* 2023. Том. 8. № 1. С. 260-265.

28. Тімошенко Н. Стратегічні напрями розвитку фондового ринку України. *Економіка та суспільство.* 2023. № 53. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2617/2535

29. Третякова О. В., Харабара В. М., Грешко Р. І. Фондовий ринок України: особливості функціонування в сучасних умовах. *Економіка та держава.* 2020. № 5. С. 103–107.

30. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984011.

31. Харабара В., Грешко Р., Харабара В. Фондовий ринок України: стан, актуальні проблеми та перспективи. *Молодий вчений*. 2024. № 6(130). С. 195–200. DOI: 10.32839/2304-5809/2024-6-130-16.

32. Чепульченко Т. О., Монаршук А. О. Правове регулювання фондового ринку в Україні: проблематика та перспективи розвитку. *Право і суспільство*. 2020. № 2. Ч. 2. С. 276–282.

33. Чернега В. В. Сучасний стан та перспективи розвитку фондового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 67. С. 512–517. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-144.

34. Шишков С. Є. Залучення індивідуальних інвесторів до фондового ринку України: технології та інструментарій. *Український соціум*. 2022. № 3. С. 64–83.

35. Adam Hayes. Financial Markets: Role in the Economy, Importance, Types, and Examples. 2022. URL: https://www.investopedia.com/terms/f/financial-market.asp#toc-understanding-the-financial-markets

36. Baptiste Wicht. 13 дивовижних фактів про фондовий ринок, які вас здивують! 2023. URL: https://thepoorswiss.com/stock-market-facts/

37. Blikhar M., Vovk V., Shevchenko N., Kokhaniuk T., Dobosh Z. Directions of offense prevention in the stock market of Ukraine. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 2021. № 3. P. 437–446.

38. Chris Davis, Sam Taube, Arielle O'Shea. What Is the Stock Market and How Does It Work? *Nerdwallet*. 2023. URL: https://www.bloomberg.com/quicktake/stock-market

39. Objectives and Principles of Securities Regulation. International Organization of Securities Commissions. URL: https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD561.pdf.

40. Hrubliak, O., Popelo, O., Shaposhnykov, K., Ostrovska, N., Krylov, D. Digitalcurrency of the central banks: trends of the euro area and prospects of the use withinthe implementation of the European green deal. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2024. № 102(7). C.2954–2967.DOI:02(7):2954-2967

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі з розподілом за видом фінансового інструменту за 2019-2025 рр., млн. грн.

Рік	Акції	Акції іноземного емітента	Облігації підприємств	Державні облігації України	Інвестиційні сертифікати	Інші	Усього
2019	337,80	25,68	8761,87	295249,47	331,81	259,11	304965,73
2020	594,13	6,95	927,56	328653,97	50,85	5176,96	335410,42
2021	591,08	104,16	2395,05	443756,88	15,74	5097,67	451960,57
2022	91,75	936,60	309,19	152825,19	1,49	6471,8	160636,02
2023	109,9	7,1	103,0	406008,7	11,2	30192,2	436432,1
2024	42,35	18,87	397,28	547926,26	3479,11	104821,38	656685,25
Станом на 01.07.2025	27,22	5,21	-	386499,68	1492,09	131310,57	519334,76

Джерело: [17]